

מצעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

גליון מס' 64 | הושענא-רבא ושמחת-תורה

פתיחה – יום שחרור החטופים

היום זהו יום מיוחד מבחינה היסטורית, בעז"ה שיצא לפועל, "ה' מתיר אסורים". נקשור קצת את הדברים. יש כאן גם סגירת מעגל מפתיעה בהשג"פ, שה' מסדר את הדברים שזה יהיה בדיוק כעבור שנתיים, מה המשמעות של הדברים האלה.

וגם מעניין שזה מתחיל בשמחת תורה ומסתיים בהושענא רבא. מילא זה שיש ישועה גדולה בהושענא רבא זה יותר מובן, אבל זה שבשמחת תורה הכל התחיל זה קצת צריך עיון. עד היום קוראים לזה בתאריך לועזי כי להגיד שמחת תורה זה לא כ"כ מסתדר עם האסון שהיה אז זה נשאר בתאריך לועזי (לעומת מלחמת יוה"כ שזה יותר מסתדר, זה יום דין, יום נורא).

אחרי שהזכרנו את העניין, נעבור לדבר על הושענא רבא ושמחת תורה, ואח"כ נחבר את זה.

הושענא רבא: התעוררות מלמטה ונשיקין

הושענא רבא: התעוררות מלמטה ומנהגים שאינם כתובים בתורה

בתורה אין שום דבר מיוחד בהושענא רבא; יום רגיל לגמרי מבחינת הימים של סוכות, חוץ מהעובדה שיש הכי פחות פרים.

דיברנו כמה פעמים על כך, אבל זה כ"כ בולט שחייבים לפתוח עוד פעם בנקודה הזו. בעצם, כל חג הסוכות, ובפרט הושענא רבא, שאנו חוגגים הרבה דברים שבכלל לא כתובים בתורה, אלא הם כאילו משהו שהוא רק מצידנו.¹ הנקודה הזו מלווה את כל הדרושים של אדמו"ר הזקן. יש את ניסוך המים שלא כתוב בתורה, שקשור לכל ימי החג. לאחר מכן יש את המנהג של ערבה, שהוא אפילו לא הלכה למשה מסיני, זה הושענא רבא. ויש את שמחת תורה, שהקשר לשמיני עצרת היא הלבשה שאפילו לא בחז"ל.²

חיבוק, נישוק והתעוררות מלמטה

וההסברה הפשוטה זה שבעצם זה שיש שמחה, הכוונה שיש פעילות גם מציד, שאני צריך להיות חי, צריך לחיות. ועיקר החיות שיש זה השמחה של שמחת בית השואבה. אחרי זה בהושענא רבא יש עוד משהו מיוחד שזה הערבה, שצריך להסביר למה זה קשור לחג.

האר"י כותב שכל החג נקרא חיבוק, והיום הזה נקרא היום של הנישוק. וצריך להבין את הנקודה הזו.

אני רוצה שזה יהיה חלק מאותו מהלך של מה שאמרנו קודם: אז הכל מין התעוררות מלמטה. וכעת, בהושענא רבא, העניין הוא שתהיה עוד יותר התעוררות, כי חיבוק הוא לא כל כך התעוררות כמו נישוק. נישוק הוא התעוררות הדדית, זה מקביל. הציור הוא של שני אנשים שמנשקים אחד את השני. בניגוד לנישוק, חיבוק זה לא כל כך הדדי. חיבוק יכול להיות הדדי, אבל באופן פשוט כתוב שה' מחבק אותנו ולא אנחנו אותו. על נישוק לא יכול להיות דבר כזה, שהוא מנשק אותנו ולא אנחנו אותו, במיוחד כאשר כתוב שהנישוק הוא בשפתיים. אם הנישוק הוא על גב הלחי או על גב היד הוא לא הדדי, אבל כאשר הוא בשפתיים הוא הדדי, וזה אומר שיש הרבה התעוררות מלמטה.

הערבה כביטוי המרכזי להתעוררות מלמטה

כל מה שעניינו התעוררות מלמטה הוא לא כתוב בתורה אלא הוא אנחנו, כלומר שהתעוררות שלנו היא העיקר. כאשר ההתעוררות שלנו היא העיקר זה בא לידי ביטוי חזק בנישוק, ולאחר מכן בשמיני עצרת כבר נקרא יחוד, והוא כבר עוד יותר שותפות של הלמטה, של המקבל.

עכשיו, כאשר מסתכלים שהעיקר זה ההתעוררות מצידנו, ממילא מובן למה זה מאוד מחובר לכך שזו הלכה למשה מסיני, דרבנן, ומנהג.

עכשיו נסביר עוד יותר למה זה קשור לערבה. הערבה היא הכי שזה התעוררות מצידנו; זה לא מלמעלה. אני רוצה להסביר עכשיו איך נראית התעוררות מצידנו, מה מיוחד בה. מה שמיוחד בהתעוררות מצידנו הוא שאנחנו מרגישים שמצד עצמנו אין לנו מה להגיד. משהו פה לא הגיוני, בהתעוררות מצידנו.

המניעה הגדולה בעבודת ה': תחושת הדמיון

נגיד את זה בצורה אחרת: המניעה הכי גדולה שיש לנו בעבודת ה', היא שאנחנו מרגישים שאם אני מתעורר באמת בעבודת ה', הדבר הכי פשוט ומתבקש שזה נראה לי דמיוני. זו המניעה הגדולה שיש לי לעבוד את ה'. למה זה נראה לי דמיוני? כי זה נראה לי שלי, שאני ממציא את זה. אני עכשיו ממציא את הקשר ביני לבין הקב"ה, ולכן אני מרגיש שזה דמיוני. הרי איך אני יכול להמציא את הקשר? אם הקב"ה מחליט על הקשר,

¹ [אפילו לגבי הסוכות עצמם כמבואר באריכות בקול דודי ח"ד]

² אמנם חז"ל אומרים שכי תבוא קולאים בסוף השנה הקודמת, אז הסדר כבר מורה על זה שבשמיני עצרת מסיימים את התורה. אבל בטח לעשות מזה הקפת וריקודים זה ודאי מנהג. וגם עצם השמחה בשמיני עצרת נלמדת רק מריבוי (כמדובר בשיעור חי אלול השנה).

בסדר, הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה. אבל אם זה החלטה שלי על הקשר זה נראה לי דמיוני. וממילא, כיון שזה נראה לי דמיוני שיכול להיות דבר כזה, ממילא אני נמנע מלעשות את זה, זה חסר משמעות.

החותם הקלוש של הושענא רבא ומנהגי חז"ל המפתיעים

עכשיו נקשר זאת לכוונות של הושענא רבה. בכוונות כתוב שהחותם של הושענא רבא הוא הארה מאוד קטנה. החותם הראשון הארה, והחותם השני הוא הארה דהארה. הוא משהו מאד קלוש, הארה מאד קלושה. זה נקרא החותם השני. כך האר"י מתאר זאת. מה זה חותם של חותם? הכונה שאני חותם משהו ואחרי זה אני חותם עוד חותם, ויוצא שזה משהו קלוש. כמו שאני מעתיק משהו פעמיים, אז הפעם השנייה יוצאת קלושה.

בעבודת ה' שלנו, כשאנחנו באים שתהיה התעוררות שלנו - זה משהו קלוש, קשה לנו ללכת על זה בגלל שזה קלוש. זה צד אחד של המטבע: שזה מאוד קלוש. אבל אנחנו עושים מזה עניין, כמו שדיברנו הרבה פעמים, שחז"ל עשו מהושענא רבה עניין מפתיע מאד. מה הם עשו? קודם כל, הם לקחו הלכה למשה מסיני והפכו אותה לעיקר בכך שעשו שמחת בית השואבה על ניסוך המים. אך עוד יותר חריף, לקחו את מנהג הנביאים, ועשו שאי אפשר שיצא שבת בהושענא רבה, כי אי אפשר לבטל מנהג של נביאים. אז דוחים את השבת כדי שלא תצא בהושענא רבה, ומה שקורה הוא שמבטלים את שופר ואת לולב. בסדר, הקב"ה אמר? אפשר לדחות את זה, זה לא מנהג נביאים שאי אפשר לדחות... זה מפתיע מאד.

הערבה – הפשוטה, המתקשה והמרכזית

בעצם בכך אנחנו הולכים על עצמנו. כאשר אנחנו מתעוררים לקשר עם הקב"ה, מצד אחד זה קלוש מאד, ומצד שני אנחנו עושים מזה עניין עיקרי. ולכן זה בא לידי ביטוי דווקא בערבה, שהיא מארבעת המינים הפשוטה ביותר שאין לה לא טעם ולא ריח. לא רק זה, הערבה היא הכי קלה להיות כמושה ויבשה. הזמן שהיא יכולה להישאר טרייה הוא הכי פחות מכל המינים.

זו סתם התבוננות מעניינת, לא ראיתי שמישהו מעיר על כך. שיכול להיות שאפשר לסדר כך את כל ארבעת המינים. שאתרוג יכול להחזיק מעמד הרבה זמן, כבר מופיע בחז"ל, הדר באילנו משנה לשנה, אבל בחז"ל מדובר על שהייתו על העץ. וככל שמתמעטת היכולת להחזיק מעמד כך מתמעטת החשיבות עד לערבה.³ יוצא שהערבה היא הכי בעייתית.

עכשיו, אנחנו רוצים לקחת את הערבה הזו, שהיא הכי עלולה להיות כמושה. או אם נגיד בצורה אחרת: הכי נראה שהחיות שיש בה היא חולפת, וממילא אני יכול להתייחס כאילו היא דמיונית. ובכל זאת, דווקא ממנה אנחנו עושים הכי עניין בסוף. מתחילים מהלולב, וגומרים עם הערבה.

לפי זה, מהו היום הזה שנחתמים בו? זה היום שבו אפילו התעוררות קטנה מאד היא גם הופכת להיות חלק מגילוי אלקות. ולא רק זה, אלא שההתעוררות הכי קטנה בעצם הכי מלמדת על זה שהיא מבטאת אותי. היא הכי קרובה לבטא דווקא אותי. כלומר מצד אחד היא הכי דמיונית, בגלל שזה אני, ומצד שני כיון שזה הכי מבטא אותי אז זה הכי אני, זה מי שאני באמת. מי אני? אנחנו אומרים בראש השנה כעלה נידף. עלה נידף זה ממש העלים של הערבה, הם הכי נידפים.

סוכת דוד הנופלת והתגלות ה' ב"אני" הרחוק ביותר

³ לפעמים דוקא מה שחשוב מתקלקל יותר מהר, ופה אפשר להסתכל על זה שכאשר יש יותר חיות הדבר נשמר לאורך יותר זמן. [כתוב שהיבש פסול כי לא המתים יהללו י-ה, אז אם החיות שלהם היא שמהללת אז ככל שיש יותר חיות זה יותר חשוב] כן לכך הייתה הכוונה.

נגיד עוד משהו: כל זה קשור לסוכת דוד הנופלת. כאשר מסתכלים על הסוכה, סוכה צריכה להיות ראויה לשבעה ימים. אחרי שבעה ימים היא הופכת להיות סוכת דוד הנופלת. דוד שהוא בר נפלא, מצד אחד הכי אין לו קיום מצד עצמו, ומצד שני הוא הכי מבטא את האדם שאין לו קיום מצד עצמו.

ניתן לכך עוד טעם, למה הנקודה הזו קשורה לחותם. הושענא רבה הוא החותם הכי בסוף. מה זה קשור לחותם? לחתום הכוונה שעדיין אפשר לראות את זה כאילו זה רושם של הקב"ה. בראש השנה נחתמים דברים, הכוונה שבראש השנה יש הארה חזקה – ספרן של צדיקים. לאחר מכן ההארה הולכת ומתמעטת, ואני פחות רואה פה גילוי אלקות, ובכל אופן אני עדיין רואה שזה עדיין גילוי אלקות וזה נקרא שזה גם נחתם. זה חלק מההארה, איך שה' מתגלה. כשאני אומר שה' גם מתגלה פה הכוונה שה' מתגלה גם איפה שזה הכי אני. אני נפרד, אני מאד רחוק, וה' מתגלה גם איפה שאני נמצא.

שמחת תורה: גילוי ה' במציאות המגושמת (בבואה דבבואה)

בשמחת תורה זה עוד יותר חריף: זה לגמרי כבר נחתם הדין עד הסוף. זהו, זה מה שיש. מי שאני זה אני וזהו - זה מה שיש. ואז אני צריך להגיד שאני אלוקי. אני צריך להמציא את זה מתוך עצמי. זה המבנה הכללי של הירידה.

ממילא זה עושה חותם שהוא עדין, מצד אחד הוא מאד שמח כי הוא מאד קרוב אלינו, זה אנחנו בעצמנו. ומצד שני מרגישים שזו הארה קלושה. כתוב באר"י שהולכים לבדוק את הבבואה דבבואה, כמו חותם בתוך חותם. רק רוצים לראות שנשאר משהו, שה' יאיר עד לפה. כל הימים עד עכשיו אנחנו נמצאים גבוה, ועכשיו אנחנו רוצים לראות האם ה' מאיר עד ללמטה. לכן בכל הימים הללו אנחנו מנותקים קצת מהמציאות וזה עומד להיכנס לתוך המציאות, וכשזה עומד להיכנס לתוך המציאות זה בבואה דבבואה, והמציאות עצמה היא שמחת תורה. אבל עד המציאות עצמה יש הרבה שלבים, ועכשיו זו ההארה האחרונה, הארה מאד קלושה, שמאד מתקרבת למציאות הפשוטה שלנו.

סדר ההושענות ותנועת החבטה וההרמה בערבה

גם הסדר של ההושענות מתחיל מהקב"ה ונגמר בסוף בגשמיות. נכון, גם הסדר של ההושענות כך. במיוחד בהושענא רבה, או בחב"ד כל הימים, במנהגים אחרים זה לא הסדר הרגיל, אבל בהושענא רבה לפי כל האשכנזים זה הסדר: מלמעלה למטה, עד לזה שבסוף זה מצידנו.

קודם זה היה להסביר את הסדר, את ה??? עכשיו אני רוצה להסביר את הנשיקין. למה זה קשור לנשיקין? נשיקין היינו שיש הדדיות, שבא לגמרי מלמטה. זה נקרא נשיקה.

האר"י כותב שכשחובטים בערבה בקרקע יש שתי תנועות: יש תנועה של חבטה, ויש תנועה של להרים. זה לא אותו דבר. באופן פשוט כשאני חווה את זה, אני חושב שהעיקר היא הירידה למטה, ואני לא חושב שלהרים למעלה גם חשוב. אבל באר"י כתוב הפוך, שלהרים נקרא נשיקין, והחבטה לא נקראת נשיקין. כדי לקבל נשיקה צריך לפני כן לקבל איזה חבטה. זה לא מה שהוא מסביר. הוא מסביר שהחבטה ללמטה גורמת שתהיה התעוררות של מ"ן מלמטה. ההעלאה למעלה זה הנשיקין, והחבטה למטה זה באמת הכנה ממש ליחוד. כך הוא מסביר.

עבודת ה' כצורך טבעי (חבטה בקרקע)

עכשיו נצייר את הציור הזה בעבודת ה': מה אנו מחפשים בעבודת ה' - זה שאני חובט בקרקע, אני בעצם מחפש שזה יהיה התעוררות שלי לגמרי. זה מה שאני מחפש. למה אני חובט בקרקע בעצם? כי אני רוצה שאני יהיה מזוהה עם העבודת ה' שלי לגמרי. אני ירגיש שזה בא ממני. הרצון שלי את ה' זה משהו, נקרא לזה בלשון שהזכרנו לפני כמה ימים במוצאי חג ראשון, שמי שיסתכל על זה יגיד שזה טבע של הנפש. שזה

פשוט נטייה שלי. זה נקרא שאני רוצה לחבוט את זה בקרקע. לחבוט בקרקע הכונה שזה נהיה התעוררות שלי, צורך שלי. כשאני אומר שזה צורך שלי, שעבודת ה' היא צורך חזק, אז זה שזה גילוי אלקות זה באמת מאד קלוש, אבל זה הופך להיות משהו שאני מרגיש שהוא אני. למה יש את כל העבודה? כל העניין של ההושענא רבה הוא שאני יוכל להגיד שהצורך המאוד בסיסי שלי להיות קשור לקב"ה יש בזה הארה אלקית.

הדילמה של הצורך העצמי: האם הוא עבודת ה'?

נסביר למה זה מעכב אותנו. למה אם אין נשיקין, אז כשאני מרגיש שזה צורך שלי אני חושב שזה מנותק מעבודת ה'?. ניתן דוגמא פשוטה. נניח בן אדם מרגיש שאין לו חברים, וזה מאוד חשוב לו חברים. אז הוא מרגיש שזה צורך שלו. הוא יכול להרגיש כך גם כלפי הקב"ה, הוא מרגיש שלא נחמד לו שאין לו קשר עם ה', ולכן הוא רוצה קשר עם ה'. אך בצורה כזו, גם הקשר עם ה' הופך להיות לגמרי אגואיסטי. ממילא לא נהיה קשר עם ה', אלא משהו רחוק. לכן נראה לאותו אדם שהרצון שלו לקשר עם ה' לא קשור לעבודת ה' בכלל, ויש בזה צדק. ברגע שאני מרגיש שעבודת ה' היא משהו שהוא לגמרי צורך שלי שאני רוצה את זה, אינטרס שלי, אז אני לא יכול לקרוא לזה עבודת ה'.

לשם כך יש את היום הזה, הושענא רבה, בו אני זקוק לישועה גדולה - כשמו של היום - שה' יסתכל שמה שאני רוצה את ה', וזה צורך בסיסי שלי, זה יחשב כעבודת ה'. היום הזה פועל שמכאן ואילך כל מה שאני רוצה את ה' באופן מאוד אינטרסנטי, אני התפללתי עליו שהקב"ה יראה את זה כעבודת ה'. שזה שאני רוצה את ה' זה בעצם גם עבודת ה'. משהו שאני זקוק לו. שזה יהיה שה' מסתכל על זה גם כעבודת ה'. עצם זה שאני מרגיש את זה, זה נקרא דין, יש פה משהו רגיש, האם באמת זה עבודת ה' או לא עבודת ה', באופן טבעי הייתי אומר שזה לא עבודת ה' ואני מתפלל שזה כן יהיה עבודת ה' - זה החותם של היום הזה.

תיקון ההשתוקקות: רחל והנשיקה כאיזון

זה לא מאבד את כל האפקט? אני שם את ה' והוא נותן את ההכשר, זה מאבד את הנטייה הטבעית שלנו. מה שאנחנו רוצים לבנות בכל הימים הללו זה את העבודת ה' שלנו, שיהיה ממש מצידנו. זה נקרא שנבנה רחל. עד עכשיו היה לאה ועכשיו רחל. בחסידות לאה היא מחשבה, אבל רחל היא הזהות שלנו. מי שאנחנו באמת. אנחנו ממש חלק מאיך שה' רואה אותי.

איך זה קשור לנשיקה? את זה הוא מחלק לשניים. זה בדיוק הנקודה. בשביל שאני יוכל להגיד שההשתוקקות שהיא אינטרסנטית, כמעט הייתי אומר יצרית, שיהיה לי קשר עם הקב"ה, כדי שהיא תהיה מתוקנת, אני צריך שתהיה גם נשיקה וגם בנייה של ההשתוקקות. נשיקה היא האיזון. שאני עומד מול ה' ואני אומר לו שחשוב לי לדעת איך הוא מסתכל על ההשתוקקות שלי. אם אני לא נותן את דעתי לאיך הוא מסתכל על זה אז כל ההשתוקקות שלי תהפוך להיות יצרית.

עבודה זרה כהשתוקקות בלי נשיקה

ניתן דוגמא. כל עובדי עבודה זרה, אנו לא רגילים לזה היום, היה להם המון השתוקקות. זו הייתה השתוקקות בלי נשיקה, בלי לשים לב איך זה נראה מהצד השני. כלומר, אם אני יסתכל רגע על עבודה זרה פה, זה קצת רחוק מאיתנו ובכל זאת יעזור לנו, עבודה זרה הכונה שהיה להם השתוקקות חזקה לקב"ה בעצם. כל העובדי עבודה זרה בעצם השתוקקותם היא לה'. אבל ה' הוא מופשט, אז מה עשו? עשו שלא מעניין אותם איפה נמצא הצד השני, איפה הקב"ה נמצא, ומה שחשוב להם זה רק שהוא יהיה בצורה כזו שהם יוכלו להשתוקק. אז הם הגשימו אותו מאד, כל אחד לפי עניינו, לפי כמה זה יגרום לו להשתוקקות. אחד זה היה פעור, אחד מרקוליס, אחד סתם איזה פסל, אחד אותו האיש. כל מיני וריאציות, לגרום שהקב"ה יהפוך להיות משהו שיוכל לגרום לי השתוקקות.

מה אנחנו רוצים בהושענא רבה? שתהיה השתוקקות, שבאמת נשתוקק, אבל שנשים לב, וזה נקרא נשיקין, שאנחנו רוצים אבל בלי שהקב"ה ירד למטה בגלל זה, בלי שנהפוך את ה' למשהו שימש את ההשתוקקות שלנו, אנחנו לא רוצים את זה.

עבודה זרה היא שאני לוקח את האלקות ומצייר אותה בציור שנוח לי כדי שלהשתוקקות יהיה נוח עם הציור הזה. כדי שהיא תלכה את ההשתוקקות. אבל אנחנו לא רוצים את זה. אנחנו רוצים ללכות את ההשתוקקות שלנו, אבל מיד אנחנו רגישים לזה. אנחנו מאוד רוצים שזה יהיה השתוקקות שלנו, אבל בלי ש'נאבד את הראש' ונהפוך את האלקות למשהו שאנחנו מציירים בשביל ההשתוקקות. לכן יש פה שני חלקים. יש את הנשיקה, שאנחנו רוצים לא לעשות שההשתוקקות תהיה מצוירת בשביל ההשתוקקות. ההשתוקקות עצמה היא מה שאנחנו עושים עם הערבה חבטה בקרקע.

ההשתוקקות כדבר גשמי ומגושם

מה הכוונה השתוקקות? "כמה לך בשרי". מה הכוונה? שזה יהיה משהו מורגש בתוך המציאות של האדם, שזה יהיה מורגש בבשר שלי. ההשתוקקות יכולה להיות משהו מאוד מגושם, מאוד בהמי. כמו שאדמו"ר האמצעי מרחיב בקונטרס ההתפעלות שלפעמים האדם אוהב לחמם את עצמו.

דיברנו על זה כחלק מהציור של העבודה זרה. דיברנו על כך שהציור של עבודה זרה שמציירים שחציו מבשל איתו ואופה איתו ומחמם את עצמו וחציו עושה אותו פסל. המשמעות של הדברים בעבודת ה' שלנו היא שחצי אני מצייר איזה ציור מגושם בעבודת ה', ומה שעומד לי מול הראש הוא שאני לא חושב על הקב"ה אלא על אתגר, לאיפה אני רוצה להגיע בעבודת ה'. אני רוצה להגיע ליעד מסוים בעבודת ה', זה ה'שויתי' שלי. וחצי אני גם רוצה שזה יהיה בהתלהבות.

ארץ חפץ: הראייה הכפולה של הרצון וההזדיות בנשיקה

זה לא מה שעושים פה עכשיו בשיעור? מנסים לתקן, אתה אומר שלא הצלחנו. השאלה היא איך זה מחבר. איך החצי והחצי נעשים מתוקנים? אם אני חושב סתם בעבודת ה' שמה שעומד לי מול הפרצוף הוא העבודת ה' שלי זה באמת לא מתוקן, אבל אם עומד לי מול הפרצוף איך ה' מתייחס לשני החלקים הללו. אני מצייר שה' מנשק אותי בחלק העליון, ושה' רוצה את ההשתוקקות שלי בחלק התחתון. זה מה שאני מצייר.

לחבוט בקרקע הכוונה שתהיה השתוקקות של "ארץ החיים", "ארץ חפץ", שתהיה השתוקקות. אני מצייר מה ה' רוצה. ה' רוצה גם שאני יהיה ארץ חפץ. מה זה ארץ חפץ? אפשר להבין בשתי צורות – או שחפצים בה או שיש לה חפץ, שהיא חפצה. זה לשני המקומות. דיברנו בעבר על כך שכשכתוב במקרא משהו שאפשר להגיד בשני כיוונים, או בשני צורות, כאשר זה לא כתוב מדויק לפי הדקדוק, זה כדי שנוכל להרוויח לשני הכיוונים, ללמוד יותר ממשמעות אחת.

ניתן דוגמא מהפרשה שלנו, וזאת הברכה. כתוב "ורצון שכני סנה". רש"י מביא שני פירושים. "ורצון שכני סנה - כמו שוכן סנה". לפי פירוש זה ה' היא שירית. אך כעת כותב רש"י: "ותהא ארצו מבורכת מרצונו ונחת רוחו של הקדוש ברוך הוא הנגלה עלי תחלה בסנה". ולפי זה שכני הכונה שוכן עלי. אמנם זה לא הדקדוק, כי מבחינה דקדוקית זה לא מסתדר, אבל זה כן דומה לכך שהוא שוכן אצלי. עושים את השינוי הזה כדי שתהיה לכך שתי משמעויות. רצון שוכן, ורצון שוכני – היינו שהוא שוכן איתי אצלי.

כמו כן אותו דבר "ארץ חפץ" מובנת בשתי משמעויות. חפץ בגלל שהרצון הוא לשני הכיוונים. אז אני מסתכל איך ה' רואה את זה. ה' רוצה שאני יהיה ארץ חפץ שלו. עצם זה שה' אומר שאני יהיה הארץ חפץ שלו גורם שאני יחלק לשני חלקים. אחד שתהיה לי תשוקה, השתוקקות שמזוהה איתי לגמרי. זה נקרא ארץ. והשני זה הנשיקין, שאני אומר שה' רוצה. לכן כשאני חובט אני שם את הערבה בקרקע, ואני גם מרים אותה.

וכשאני מרים אותה אני רוצה להגיד שלמרות שאני רוצה שתהיה השתקקות שהיא כאילו יצרית, בכל אופן אני רוצה אותה רק בגלל שה' רוצה שאני ילבה את התשוקה שלי חזק. אבל אני רוצה את זה רק בגלל שאני מסתכל שה' רוצה את ההדדיות הזו.

תיקון התשוקות היומיומיות בהושענא רבה

עד כאן כדי להסביר את הכוונה של היום, של הנישוק. לפי זה, זהו המקום שבו גילוי האלקות הוא הכי קרוב להיות מגושם ממש. אחר כך בשמחת תורה זה נהיה מגושם לגמרי, שותים בלי הגבלה, לא מקובל ברוב המקומות, אדרבא הזהירו מאוד מכך. היו כמה צדיקים שיצאו מאוד נגד זה. סימן שזה היה. בחב"ד זה כפשוטו. כאילו זהו די, זה כבר אבוד. זה עוד יותר למטה שהצדיקים אומרים שלא ואנחנו עושים כן. הצדיקים אמרו שלא, והבעלי תשובה אמרו שכן.

עכשיו, כל מה שאמרנו לכאורה רחוק, זה לא החוויה הפשוטה. דיברנו על עובדי עבודה זרה, היום כבר לא עובדים עבודה זרה. נשאר אולי כמה מעטים. כדי לקרב את זה אלינו, צריך ללכת הפוך, ואז זה גם קרוב אלינו וגם נהיה מאוד מיושב.

בסוף, כל אחד מאיתנו, תשוקה לקב"ה לא תמיד יש, אבל תשוקה לא לקב"ה בצורה ניכרת יש לו בכמויות. כל אחד עם העניינים שלו, עם התשוקות והתאוות שלו. תאוות אכילה, כעס, זו גם סוג של תשוקה. אז יש לנו תשוקות, אבל אין לנו תשוקה לעבודה זרה. כלומר, להתחיל להמציא שהקב"ה נהיה כמו פסל שאני מתחיל להתחבק איתו זה רחוק, להשתחוות ולהאמין זה רחוק לנו, אבל תשוקות יש לנו.

עכשיו מה צריך להסתכל? שבאמת אם הקב"ה מגושם הייתי יכול את התשוקות הללו לעשות כלפיו. מה לעשות, הוא לא מגושם, אז אני עושה זאת כלפי דברים מגושמים, כי אני מגושם. אז מה אני צריך? כשאני רוצה לדבר עכשיו על התשוקה, אני צריך לדבר על כל התשוקות שלי. על זה שיש לי בכלל תשוקה. שיש לי רצון חזק שהוא מאוד מגושם. ועכשיו אני רוצה לדבר עליו. אני רוצה שהוא, הרצון הזה, הוא זה שייחתם.

עכשיו זה עוד יותר למטה. קודם דיברנו על תשוקה לה' שבקושי הצלחתי לצייר אותה, לשם הציור ציירתי את היהודים הקדמונים שהיה להם תשוקה לעבוד עבודה זרה כדי שיהיה לי חוש בכך. כעת אני אומר אחרת. באופן כללי יש לי תשוקות, ואני רוצה להגיד שהתשוקות הללו, שבאופן פשוט יותר טובות מעבודה זרה, אני רוצה שאני יוכל להגיד שאת התשוקות הללו אני רוצה לחתום. כלומר שהם יהיו חלק מאיפה שהקב"ה מתגלה בתוכם. אז זה כבר ממש הופך להיות מגושם.

אם אני אומר את זה ככה, מה אני רוצה לעשות בהושענא רבה? עכשיו ההושענא רבה היא באמת הושענא רבה. אני רוצה שאני ייקח את כל התשוקות שיש לי, זה נקרא גבורות, ובעצם אני יסתכל שכל התשוקות יהפכו להיות תשוקה ממשית, כמעט יצרית ואינטרסנטית לקשר עם ה'. אם אני ישווה למה שדיברנו קודם מקונטרס ההתפעלות. אני רוצה שכל התשוקות שלי יהיו כמו תשוקה של מי שרוצה לחמם את עצמו.

הצורך בנשיקה לליווי התשוקות הנמוכות

אדמו"ר האמצעי מרחיב בתיאור איך שהאדם עושה תנועות ומנסה לחמם את עצמו. בחב"ד לא אוהבים את זה, לא אוהבים שהאדם עושה תנועות שהוא מרוכז לנסות להיות חם. יש שלא אוהבים את זה הכוונה שמזלזלים בזה, אבל לא על זה אני מדבר, אני לא אוהב את זה. זה לא מעניין. אני אומר שסתם באופן פשוט, כשיש לך חוש ביקורת, קשה לך ללכת על זה. קשה לך פתאום לעשות כאלה תנועות, אתה מרגיש קצת מוזר לחמם את עצמך. זה מוזר. אם אתה לא שם לב שיש פה משהו מוזר, בסדר, אתה הולך על זה, אבל אם קלטת שיש פה משהו מוזר באמת קשה לך ללכת על זה. זה מאוד פשוט.

בכל אופן מה אדמו"ר האמצעי אומר? שזה לא לגמרי פסול. זה דק אם זה אש זרה לגמרי או לא. מה אנחנו רוצים להגיד מכך לענייננו? שאנחנו רוצים שיהיו נשיקין, אנחנו רוצים לקחת את התשוקות כמו שהם נמוכות, בשריות, ולהגיד שאנחנו רוצים באמת שהם יהיו רק לה'. זה מה שאנחנו רוצים. זה מה שאדמו"ר האמצעי עצמו כותב, שיש בזה צד בסדר כי אותו אחד שמחמם עצמו לא היה רוצה לעשות את זה אם זה לא לה'. אז אני רוצה שהחום שלי במקום שיהיה לתשוקות רעות אני רוצה שילך לעבודת ה'. עכשיו אני בעצם מחלק את זה לשניים. אני אומר שיש דבר כזה תשוקה נמוכה, והיא דבר טוב, שיש דבר כזה. אבל אני צריך שזה יהיה מלווה בנשיקה. זה מה שאני צריך, שזה ילך ביחד.

הושענא רבה כהארה בחיות הסמוכה ביותר לגוף (משפט לאלקי יעקב)

ניתן עוד דוגמא שתקל עלינו. אני רוקד בסוכות, בשמחת בית השואבה. מה זה עושה? בד"כ כשאני רוקד אין לי הרבה כח לחשוב. גם לחשוב וגם לרקוד לא כל כך הולך ביחד. אז מה אני עושה כאשר אני רוקד? יש לי מחשבה קטנה, ועיקר מה שאני עושה הוא שאני מפעיל את הגוף. אני מפעיל אותו עם הקשר מסוים, אני מחליט למה אני שמח. וזה טוב מאוד. מה אני רוצה? רוצה לקחת את זה שיש ה', ואני רוצה שזה יגרום להרבה חיות, אז אני רוקד, מפעיל את הגוף הרבה חזק. אני נהנה בגלל שיש ה', אז יש לי רצון ודחף להפעיל חזק את הגוף, שהגוף יתרומם בגלל שיש ה'. שהוא לא יהיה מת, אלא עם הרבה חיות, בגלל שיש ה'. בגלל שעכשיו ה' שמח בי והוא רוצה שאני ישמח בו, לכן אני מתרומם, מרים את הידיים והרגליים. זה כל הסוכות.

מה קורה בהושענא רבה? עוד יותר עדין, יותר נמוך, יותר מגושם. איך שזה מחובר עוד יותר לגוף. זה נקרא בבואה דבבואה. אני רוצה שאיך שזה מחובר עוד יותר לגוף זה גם יהיה התעוררות שהיא אלקית. וכדי לצייר את זה אני צריך לצייר לא כאילו יש לי חיות שמרימה אותי אלא שאני רוצה שתשוקה שהיה בשרית גם תהיה קשורה לעבודת ה'. זה מה שאני רוצה. וזה נקרא שאני רוצה לחמם את עצמי, ובאמת אני רוצה להגיד שכל חיות שאני רוצה היא רק בגלל שאני רוצה להגיד שהיא קשורה לאלקות.

יוצא שזה באמת מאד רחוק, אבל גם את זה אנו רוצים לכלול. שזה יהיה חלק ממה שה' דן אותנו, כמו שכתוב משפט לאלקי יעקב. איפה יש אלקות? במשפט לאלקי יעקב. כלומר, איפה יש גילוי אלקות? כך מסביר אדמו"ר הזקן, שאפילו איפה שזה למטה ממש, איפה שזה קרוב לגוף ממש, חיות שסמוכה הכי אל הגוף, גם שם אני רוצה שיהיה נחתם על ידי חותם אלקי. שזה יהיה חלק ממשפט לאלקי יעקב. שגם זה יהיה.

חבטה והרמה: ייצוג התשוקה והנשיקה בערבה

זה קשור להמתקת הגבורות? איך ההמתקה מצד ה'. נגיד את זה בקצרה, זו סוגיה ארוכה. כשהכנתי חשבתי על זה, אבל לא ניכנס לכך באריכות. כאשר ה' רוצה כל כך חזק את התשוקה שלנו זה נקרא גבורות של ה'. זה גם ממילא איך שזה אצל ה'. יוצא שככל שהדורות יותר מתרחקים מה' השכינה יותר מתגלית. זו הערבה. זה סוכת דוד. זו המציאות שלנו. הרב מדבר שיש את ההארות הגבוהות ויש ההארה הנמוכה, ואנחנו בקושי נוגעים בהארה הנמוכה. כן, רק לא להתבלבל צריך כמו שאמרנו שיהיה נשיקין. והכוונה שאני מבין שבעיקר אני לא רוצה חס ושלום שאני יסתכל על האלקות בצורה כזו שאני יצייר אותה כדי שהיא תועיל לתשוקה שלי.

באר"י, מה שהערבה מגיעה אל האדמה הכוונה שיש תשוקה מהאדמה. כמו שאמרנו עכשיו, כאשר אני חובט את הערבה הכוונה שהחיות שיש בתוך הגוף שלי ממש, הבבואה דבבואה, החיות הזו עצמה שיש בתוך הגוף מאיר בה זה שהיא גם משהו אלקי. זה נקרא שזה בבואה דבבואה. שאפילו החיות כמו שהיא בתשוקה שהיא בבשר שלי ממש, שגם שם יאיר שזה משהו אלקי. שבתשוקה עצמה יש איך שזה סמוך לגוף, זה הכוונה שזה הופך להיות חלק מהתשוקה. למה חביטה מסמלת תשוקה? הערבה היא התשוקה, והארץ זה אנחנו. ההעלאה למעלה הכוונה שאנחנו לא רוצים רק שזה יהיה בתוך התשוקה אלא אנחנו רוצים שתהיה נשיקה. מה הכוונה נשיקה? נשיקה הכוונה שאני לא רוצה רק את התשוקה שלי אלא אני רוצה שאני לא יהיה נתון בעצמי אלא

בשני. זה נקרא השקה. כמו שיש שתי מקוואות, ובסוף יש נקודה אחת שמחברת אותם, כך כאשר אני עומד מול ה' אני רוצה שתהיה לי תשוקה ממשית, אבל אני רוצה שזה יהיה יחד עם זה שאני מסתכל איך זה מצד ה' ואיך זה מצידי. שזה מה שמענין אותי.

תיקון התשוקה: לא חוויה אלא רצון לאלוקות

אני לא רוצה שאני יוריד את האלקות להיות מגושמת, את זה אני לא רוצה. אני רק רוצה לקחת את התשוקות שיש לי ולהגיד שהם לרצות את ה'. שיאיר זה שאני רוצה את ה' אפילו בתוך התשוקות הממשיות שיש לי בתוך הגוף. מה זה לחמם את עצמו לגריעותא? אמרת שזה אומר שהאלקות נועדה בשביל התשוקה שלי. זה מה שאמרנו על עבודה זרה, לפעמים אני מנסה לצייר את עבודת ה' בצורה מגושמת לצורך התשוקה שלי, אני רוצה להיות בהשתוקקות ולכן אני מצייר את האלקות. מה הדוגמא לכך אצלנו? עשית פעם ככה תנועות באמצע ניגון? מה חשבת? פתאום התחלת להתחמם? ועשית תנועות. למה אתה עושה ככה? מרגיש שאחרי המעשים נמשכים הלבבות. ולאיפה הלבבות רוצות להימשך? יכול להיות שסתם לאיזה חוויה. זו הדקות עליה אנו מדברים, שאנו רוצים להחדיר לשם הארה אלקית, שלא יהיה רצון של חוויה אלא רצון לאלקות. שה' יאיר שם. איך הוא מאיר שם? שאני מרגיש שאני רוצה את ההשתוקקות הזו בגלל שהיא יכולה להיות מוארת קצת מאלקות, או בצורה אחרת, שזה שיש הקב"ה עושה שאני ירצה עכשיו להתעורר. זה נקרא נשיקין. בשביל זה אנחנו עכשיו רוצים לתקן, אומרים שה' דן אותנו על זה, על ההשתוקקות שלנו, על הבבואה דבבואה שלנו.

הריגושים והאטרקציות בדורנו: הצורך בהארת התשוקות הגשמיות

נקשור קצת את הדברים למה שדיברנו בהתחלה. אפשר להסתכל על השנתיים הללו, משהו מאד קשור למה שאנחנו מדברים עכשיו, שאנו באים לתקן השתוקקות שיש אצל היהודים, שרוצים להיות קשורים לקב"ה באיזושהי צורה. אפשר להגיד שזו איזו חוויה כזו, ואפשר להגיד שזה עבודת ה'. רוצים חוויות או רוצים עבודת ה'? זו שאלה. בשפה העממית היום, רוצים ריגושים או עבודת ה'? אנחנו באנו להגיד שאנחנו רוצים שהריגושים יהיו עבודת ה'. זה בעצם מה שרוצים. רוצים להגיד שגם הריגושים הם עבודת ה'. אבל אם רוצים את זה עושה את הריגושים עבודת ה'? אם אני מרגיש שבלי עבודת ה' כשאני רוצה ריגושים אז בעצם אני מאבד את הטעם, אז באמת אפשר להגיד שכשאני רוצה ריגושים אני רוצה תשוקות ואני מרגיש בפנים שבלי שאני יצייר שזה גם יכול להיות עבודת ה' אז אני ירגיש שאפילו הרצון שלי לריגושים הוא מלא מרירות ומלא כעס וכמעט אפשר להגיד מלא אנטישמיות. השמאל כל כך שונא, אתה כבר לא רוצה את עצמך מרוב שאת הריגושים אני לא יכול לראות כעבודת ה'. ברגע שאני רוצה שהריגושים יהיה גם עבודת ה', כי אחרת הריגושים הם רק מכאובים וכעס ומרירות, זה יכול לתקן קצת את הריגושים ולהפוך אותם להיות חלק מעבודת ה'.

כל השנתיים הללו, אפשר להגיד שזה התוכן של מה שקורה פה. האם התשוקות הנמוכות ביותר הם שוות משהו בלי עבודת ה', בלי שעבודת ה' מאירה בהם, או לא שוות. חשבו שהם שוות משהו, ובאמת בשמחת תורה, ידוע שהיה שם משהו מבהיל, היה שם פסל - משהו לא מקובל. זה מפתיע מאד. זה כאילו שהם רצו שהתשוקה תהיה עם תחושה שיש בה אלקות, שאף אחד שם לא מאמין בזה, הכל פיקציה לגמרי, ברור, אבל עשו כזה דבר רק בגלל שרצו שהתשוקות יהיה בהם ממד של עבודת ה'. בלי זה הרגישו שזה לא שווה. כמובן שמזכיר את מה שחז"ל אומרים שזה גורם לחרון אף. מאוד קשה. אבל זה מתקן ממש. זה נתקן הדבר הזה, במיוחד בשנתיים הללו, שעוד יותר התחושה היא שהתשוקות הם זקוקות להארה של עבודת ה' כדי שהם יהיו שוות משהו. מהבחינה הזו זה באמת מקדם אותנו.

איפה רואים שזה השתנה והתקדם מעבר לפסל שהיה? כל השינוי באווירה בהסתכלות היום הוא שמייצרים המון חוויות שקשורות לעבודת ה'. דיברנו קודם על הסליחות שעשו. גם בציבור יראי ה'. כמה יראי היום, כמה הוא עסוק באטרקציות? משהו מטורף. כי אין ברירה, צריכים שהתשוקות הכי גשמיות שלנו

יהיו מוארים בהארה אלקית. לשם זה צריך להגיע, לחזור. זה אמנם מאבק. מצד אחד רוצים אטרקציות כדי שאנשים לא יברחו, ומצד שני רוצים שיישאר עבודת ה'. לכאורה, מה הקשר לעבודת ה'? כל מי שיש לו קצת רגש עדין, או שזוכר מה היה בדורות קודמים ומסתכל מה יש היום, נראה לו לא קשור. אתה שומע חסידים זקנים מהדורות הקודמים, ולא מסתדר להם.

הושענא רבה כהגעה ליעד: הכנסת עבודת ה' לתשוקות

ברור שזו סוגיה מאוד חזקה. שהתשוקות הכי נמוכות, הבבואה דבבואה, שבלי עבודת ה' זה על הפנים, אפילו מאוסות, ועם עבודת ה' אתה מתלבט כמה זה עבודת ה' כמה זה לא, אבל שמה נמצאים.

בעיקר זה במה שאנחנו מרגישים ערבות חבוטות. מה הכוונה לפני זה לחבוט? מה זה לשון חבטה? שאתה מרגיש שאתה רוצה תשוקה, והתשוקה הזו נמוכה, ואתה רוצה תשוקה והיא לא שווה כלום אם אין בה עבודת ה'. עכשיו, אפשר להגיד בוא ננסה להיות רק צדיקים. זה ראש השנה. אבל כנראה שזה פחות אנחנו, פחות ה"במאי זהיר טפי" שלנו. אפשר להגיד שיום כיפור זה יותר אנחנו, שאנשים רוצים להרגיש שהם רוצים טוב. זה יותר קרוב. אבל זה עדיין לא מספיק בשביל לנהל את החיים עצמם. אפשר להגיד שרוצים שיהיה התלהבות. אבל בסוף רוצים שיהיה ריגושים, שיהיה אטרקציות, תשוקות. אם יש תשוקות - העבודת ה' כנסת אפילו לתשוקות, 'הגענו ליעד'.

דוד המלך, תיקון התשוקות והדרור בשמחת תורה

עוד נקודה אחת. זה החותם של הושענא רבה, דוד המלך. למה זה קשור לדוד המלך? מי מצליח להתאפק מהתשוקות? יוסף הצדיק, זה היה אתמול. הוא יודע שצריך להתאפק. מי לא מתאפק כשיש לו תשוקות? דוד המלך. יש לו תשוקה, והוא צריך לחשוב מה עושים עם תשוקה. זה דוד המלך. אז לתקן את הדבר הזה - זה דוד המלך. אבל יש מה שזה בא לתקן את התשוקה, שדוד המלך בא לתת דוגמא לתשובה של היחיד. שיש דבר כזה תשובה. בעצם זה הופך להיות תשובה של המלך את כל הבעלי תשובה. זה היום הזה של הושענא רבה.

אבל זה לא מספיק. כמו שאמרנו, זה התחיל בכך ששמחת תורה - לא יודעים מה לעשות עם היום הזה. היסטורית הוא אמור להירשם כהיום האחרון של המלחמה. השתחררו כל השבויים, ולפי דרכנו נגיד שזה התיקון של התשוקות. אבל זה לא מספיק. ברגע שאתה יכול להגיד שהאלקות חודרת עד למקום הזה, אז כמו שאמרנו על שחרור אני יכול לתת דרור לגמרי. למה? כי אני בטוח שאם אני יתן דרור אז יתברר שבעצם מה שרוצים זה שרק רוצים את הקב"ה. ברגע שמצליחים לתקן את התשוקות טוב, מה הכוונה לתקן? להרגיש שכשאני רוצה את התשוקות הם לא שוות כלום בלי שמאיר בהם הארה אלקית, אז אני צריך להשתחרר. יש משהו במציאות שלי שהוא לא משוחרר. מה לא משוחרר? שאנחנו לא חושבים שאם ניתן לעצמנו דרור לעשות מה שאנחנו רוצים אז בסוף יתברר שמה שאנחנו רוצים זה את הקב"ה.

נגיד אחרת, מצד ה': הקב"ה אומר בנשיקין אני רוצה שתהיה הארה אלקית, אבל זה איפוק, אני רוצה לבדוק שבסוף זה מסתדר. ובשמחת תורה ה' אומר - אני ילך על היהודי חופשי, אני לא יגביל את עצמי. בשמחת תורה ה' אומר שהוא נותן ליהודים שיעשו מה שהם רוצים. זה שמחת תורה. אמרנו שהמשל של אדמו"ר הזקן לשמחת תורה הוא שהוא נותן את הכתר ליהודי. הכתר שהיהודי נתן לקב"ה בראש השנה, הקב"ה נותן לו את זה בשמחת תורה.

בשמחת תורה הקב"ה שותה, סומך על היהודי. אתה מבין שבשביל שהוא יחליט שהוא מוסר את התורה בידיים שלנו זה מה שצריך להיות.

שמחת תורה והתיקון העכשווי: "אודך ה' כי אנפת בי"

כל השמחה של סוכות אצל חז"ל היא שאנחנו נגד הצדוקים. אנחנו נהנים להיות נגד הצדוקים. הקב"ה לא מקובע, לא כפוף. אלא הוא אצלנו ממש. אז שבעזרת ה' נוכל, אם זה ישתחרר לגמרי, אז אפשר יהיה להגיד שזה באמת שמחת תורה.

אולי נגיד עוד נקודה חריפה: הרי היה בשמחת תורה אסון נורא. מה הבעיה? נגיד בצורה פשוטה, קרה אסון ויש תחושה שאני לא יכול להגיד "אודך ה' כי אנפת בי". כי אם אני יגיד כך, אני מזלזל באסון, וזה לא בסדר. חלק מהמלחמה היום היא האם שמחת תורה היא שצריך להיות שמח או שצריך להיות עצוב. פה אפשר להגיד שהרבה דורות שלפנינו הכריעו ששמחים. אבל עדיין אפשר להגיד שאנחנו שמחים 'למרות' מה שקרה. אבל אפשר להגיד ששמחים כמו אודך ה' כי אנפת בי. וזה קשה להגיד. אז מה הכוונה שאומרים בכל אופן אודך ה' כי אנפת בי? שיש דבר כזה? שבאמת זה יכול לקרות רק אם יש אמון מאוד גדול. כשיש קצת חשדנות בין אנשים, בין היהודים, אז מיד אי אפשר להגיד את זה. אם אני יגיד "אודך ה' כי אנפת בי" ואתה תגיד שאני מזלזל בשכול או בצער, אז אני נהיה מאופק ולא יכול להגיד כלום. מתי בן אדם יכול להגיד "אודך ה' כי אנפת בי"? כשהוא מסתכל בתוך עצמו ואומר יש דברים שקרו כתוצאה מכך, יש קושי, אבל אני אמיתי עם עצמי. אם אני לא יכול בסוף להגיד את זה ככה בגלוי, כי 'מה יגידו', הכל נובע מכך שאני חושב שאחרים ילגלו עלי ואני לא יכול להגיד מה אני רוצה, יתפסו אותי, יש תקשורת, לא יבינו מה באמת אני רוצה לבטא. זה מה שצריך להיות מתוקן. אם זה יהיה מתוקן, אפשר יהיה להגיד שזה שמחת תורה באמת. כלומר, זה שאנחנו אומרים שאת התשוקות אפשר לתקן זה שלב אחד, אבל זה שאנחנו נוכל להגיד שאנחנו לא צריכים להיות מאופקים, אלא אני יכול להגיד מה שאני מרגיש חופשי לגמרי בלי לחשוש שאחרים יסתכלו עלי לא טוב וממילא אני צריך להתאפק מזה.

אדרבא, אחרי שהתשוקות נתקנות אני יכול להרגיש שמה שאנשים רוצים זה שהם רוצים טוב. ואם תיתן להם לעשות לגמרי מה שהם רוצים הם ירצו אלקות, וממילא אם הם יגידו אודך ה' כי אנפת בי זה בסדר. זה לא ילך למקום רע. כולם יבינו את זה. זה משהו שעדיין לא. תמיד אומרים שהיכולת להגיד כך היא לעתיד לבוא. אני רוצה להגיד שהלעתיד לבוא הזה יהיה בשמחת תורה. איך יכול להיות דבר כזה? ברגע שנגמר הסיפור, עכשיו מתחילה הסוגיה איך מתייחסים לכל מה שקרה. זו עיקר הסוגיה. והיכולת להגיד שכולם באמת רוצים את הקב"ה בסוף, וזה מה שכולם רוצים, בפרט אחרי שחוזרים החטופים. עכשיו השאלה היא מה תהיה ההשלכה הציבורית לכך שנגמרת המלחמה. בסוף ההשלכה האמיתית שאמורה להיות מכך שזה נגמר היא הנקודה הזו, האם מצליחים להתייחס לכל מה שקרה בצורה של אודך ה' כי אנפת בי. כלומר בצורה כזו שאנחנו לא מזלזלים במה שקרה, אבל כן מרגישים שזה מאפשר לכל אחד להגיד את המקום הכי עמוק שלו ולתת דרור לזה. זה מה שעכשיו צריך להתחיל לקרות.

עיקר הווארט שצריך עכשיו לתקן, יש הרבה קבוצות, אלה לא רוצים להתגייס ואלה רוצים למסור את הנפש ואלה רוצים שיחזירו את כל החטופים מיד ואלה רוצים לעסוק יותר בביטחון ואלה אומרים שהגויים שונאים אותנו ואלה אומרים להילחם בגויים. יש הרבה קשיים, והיכולת להגיד היא שאם תיתן לאדם להגיד עד הסוף מה שהוא רוצה, זה שהוא יגיד שהוא רוצה את ה', ולכן ניתן לתת לזה לזרום, זה מוביל לכך שכל אחד מסתכל שהשני יכול להגיד אודך ה' כי אנפת בי.

בעזרת ה' שנזכה שיהיה לנו גם הושענא רבה וגם שמחת תורה.